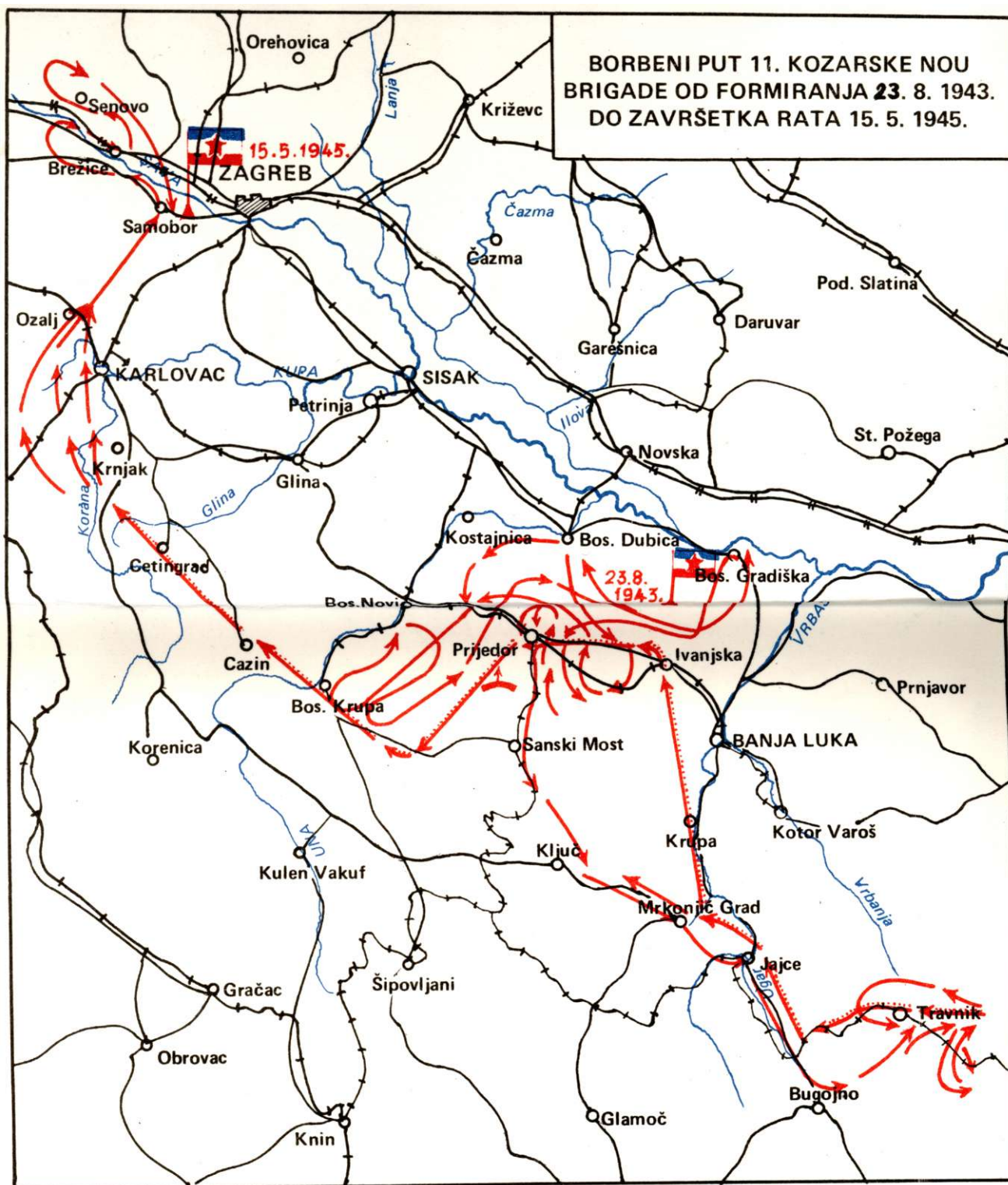

*ĐURO MILINOVIĆ
DRAGO KARASIJEVIĆ*

*JEDANAESTA
KRAJIŠKA
NOU BRIGADA*

ODBOR ZA IZDAVANJE MONOGRAFIJE

Dušan Babić (predsjednik), Luka Bjelovuk, Stojan Dojčinović (sekretar), Drago Karasijević, Suljo Kovačević, Vinko Menart, Đuro Milinović, Jovanka Radovanović-Lončar, Milenko Risojević, Zivko Rodić, Josip Rukavina, Gligo Stojaković, Stojan Subotić, Smail Serić, Bogdan Smitran, Mirko Tomić, Milja Vuković-Bijelić, Ljubomir Zec

REDAKCIJSKI ODBOR

Dušan Babić, Stojan Dojčinović, Marko Kotur, Suljo Kovačević, Dragoje Lukić, Zivko Rodić (predsjednik), Gligo Stojaković, Stojan Subotić, Smail Serić, Bogdan Smitran, Mirko Tomić, Gojko Serbula, Gojko Vujičić

STRUČNI REDAKTOR

Momčilo Kalem

RECENZENTI

Dmitar Bajalica

Josip Rukavina

Đuro Milinović • Drago Karasijević

**JEDANAESTA KRAJIŠKA
NOU BRIGADA**

BOSANSKA GRADIŠKA 1982.

P R E D G O V O R

Narodnooslobodilački rat i socijalistička revolucija u našoj zemlji 1941—1945. godine predstavljaju po mnogo čemu izuzetan period u cjelokupnoj istoriji svih naših naroda i narodnosti. Ovaj rat vodili smo pod uslovima koji su u vojnom, političkom i svakom drugom pogledu bili izvanredno teški i složeni. U njemu je Komunistička partija Jugoslavije sa drugom Titom na čelu pokazala ne samo političku dalekovidost nego i ogromnu sposobnost mobilisanja i organizovanja naroda u borbi i stekla u tom pogledu mnogobrojna iskustva. U ovom ratu ispoljena je masovna inicijativa i heroizam običnih ljudi: radnika, seljaka, omladine, žena. U njemu smo podnijeli najveće žrtve, ali i savladali ogromne i raznovrsne teškoće. Najzad, u toj borbi izvojevali smo tekovine od najvećeg značaja za našu dalju budućnost: slobodu i nezavisnost zemlje, ravnopravnost i bratstvo i jedinstvo naroda i narodnosti, narodnu vlast i osnovne uslove za dalji socijalistički razvoj zemlje.

Zbog svega toga, period Narodnooslobodilačkog rata bio je i ostaje dragocjen i neiscrpan izvor ne samo vojnih nego i političkih i drugih iskustava značajnih i za današnje i buduće zadatke našeg revolucionarnog djelovanja i razvitka. Borbene i druge tradicije iz toga perioda ogroman su kapital i nezamjenljiva osnova patriotskog i so-

cijalističkog vaspitanja mladih generacija. Humanistički ciljevi i moralne norme i praksa stvarani i razvijani u NOR-u, ne samo među borbama nego i među svim pripadnicima NOP-a, predstavljaju etičke vrijednosti koje moramo još dalje razvijati i produbljivati.

Zato je svaki istraživački rad i svaka knjiga koja autentično i vjerno slika to izuzetno vrijeme i osvjetljava ga novim činjenicama i podacima višestruko korisna, dobrodošla i aktuelna. A monografija o Jedanaestoj krajiškoj narodnooslobodilačkoj udarnoj brigadi upravo je takva knjiga.

O vrijednosti i značaju njenog izdavanja govori već i sama činjenica da do sada nismo imali cjelovitu i na jednom mjestu sistematski izloženu istoriju stvaranja, razvitka i borbenih dejstava ove značajne jedinice naše NOV i POJ. Ova krajiška (kozarska) brigada ne spada u grupu proleterskih pa ni onih najranije formiranih brigada. Ali, stvorena u ljeto 1943. godine kao 56. po redu (od ukupno oko 300 brigada formiranih u NOR-u) imala je ratni put dug preko 20 mjeseci ispunjenih neprekidnim borbama i marševima, intenzivnim političkim i drugim aktivnostima. Taj put vodio je od zavičajne Kozare preko Podgrmeča i drugih dijelova Bosanske krajine, preko Travnika, Zenice, Karlovca do Brezica u Sloveniji. Na tom putu ona je izbacila iz stroja oko 12.000 neprijateljskih vojnika i izgubila oko 700 sopstvenih boraca.

Zato istraživanje i autentično predstavljanje borbenog puta i razvoja ove brigade znači i prilog upotpunjavanju istorije naše NOV i POJ u cjelini. Još veći značaj ima ovaj rad kao prilog istoriji NOP-a u Bosanskoj krajini a prije svega na legendarnoj Kozari i u Lijevču polju, odakle je najvećim dijelom bio popunjen prvi ratni stroj brigade i gdje je ona djelovala svoju prvu ratnu godinu.

Prateći u ovoj monografiji borbe i razvitak Jedanaeste krajiške brigade, čitalac će svakako uočiti da su i za ovu našu ratnu jedinicu karakteristične sve one osnovne osobine koje su imale i druge jedinice naše NOV i POJ, te da se i na primjerima njenih akcija mogu izvlačiti u osnovi iste pouke i iskustva. To je razumljivo i prirodno jer se radi o organskom i nerazdvojnomo dijelu naše narodne vojske koju je na istim osnovama stvarala KPJ i kojom je tako uspješno i nepogrješivo rukovodio njen vrhovni komandant drug Tito. U isto vrijeme, kao i većina drugih naših jedinica, i ova brigada je neizbježno nosila pečat sredine iz koje je izrasla i imala neke osobenosti i u načinu stvaranja i u svojoj borbenoj i ukupnoj fizionomiji. Među ostalim karakteristikama ove brigade, mislim da je vrijedno čitaocu skrenuti pažnju na neke od njih.

Činjenica da je Jedanaesta brigada formirana na Kozari u ljeto 1943. godine govori prije svega o neraskidivoj povezanosti naroda ovog kraja za ciljeve naše oslobodilačke borbe i neiscrpnim mogućnostima njegovog angažovanja u toj borbi. Uz ogromne žrtve koje je već imala u prethodnim neprijateljskim ofanzivama i nakon što je bataljonima svojih boraca popunila Prvu, Drugu i Dvanaestu krajišku, a u cjelini formirala Petu kozarsku brigadu, Kozara je našla snage da u kratkom vremenu formira još jednu — Jedanaestu brigadu. U njenom prvom stroju bilo je preko 1100 dobro naoružanih boraca a polovinu od njih činili su komunisti: članovi i kandidati KPJ i SKOJ-evci. Najveći dio rukovodećeg sastava činili su oni koji su bili u borbi već od 1941. godine. Takav sastav brigade obezbjeđivao je trajno visoke borbene i moralno-političke kvalitete i odlučujući uticaj partijske i SKOJ-evske organizacije na duh i odnose u brigadi, na njenu političku ulogu i aktivnost.

Duboka povezanost sa narodom ovog kraja još više je produbljena time što je brigada čitavu svoju prvu ratnu godinu angažovana na toj teritoriji. Kozara i Lijeve polje su je popunjavali, snabdijevali, čuvali njene ranjenike, uključivali sve sposobno stanovništvo u mnoge njene akcije itd. A brigada je čitavu jednu ratnu godinu bila glavna snaga za očuvanje slobodne teritorije na Kozari, a time i djelovanja i daljeg izgrađivanja svih političkih organizacija i organa narodne vlasti na toj teritoriji. Na čitavom ratnom putu 11. brigade njeni borci su bili ponosni na svoju legendarnu Kozaru, ali su tu svoju pripadnost osjećali i kao obavezu da u svakoj borbi i na svakom zadatku opravdavaju već stečenu slavu i ugled svoga kraja.

Već pri njenom formiranju redove Jedanaeste brigade popunjavali su Srbi, Hrvati i Muslimani, kao i pripadnici drugih naroda i narodnosti koji žive na ovom području. Zbog toga i zahvaljujući neprekidnom djelovanju komunista u njenim redovima, čvrsto bratstvo i jedinstvo u brigadi i u odnosima sa narodom svakog sela u kome je boravila, bila je odlika ove brigade od njenog stvaranja. Tu svoju karakteristiku ona je na daljem ratnom putu sve do oslobođenja samo još više učvršćivala, utoliko više što su na tom putu njene redove popunjavali borci ne samo iz Bosne, nego i iz Slavonije, Zagorja, Dalmacije i drugih krajeva. Zato mislim da se slobodno može tvrditi da je postojećim odnosima bratstva i jedinstva u Bosanskoj krajini značajan prilog dala i ova naša ratna brigada i da su u osnove tih odnosa ugrađeni i životi velikog broja njenih boraca.

Autorima ove monografije, drugovima Đuri Milinoviću i Dragi Karasijeviću treba odati priznanje na trudu koji su uložili da, uprkos raznim teškoćama, ova knjiga bude pripremljena i izdata kao sažet ali pregledan i isto-

rijski vjeran prikaz borbenog puta ove naše brigade. To je bio i svojevrstan dug i obaveza svih nas, živih pripadnika ove brigade i prema istoriji i prema borbi i žrtvama brigade i naroda koji ju je stvorio i za čije interese se ona borila i postojala.

Posebnu vrijednost ove knjige vidim u tome što su u njoj sakupljena i objavljena imena onih naših drugarica i drugova koji su borbeni put Jedanaeste brigade obilježili svojim životima. Napor autora i drugova koji su im pomogli da ovaj spisak bude što potpuniji i tačniji zaslužuje posebno priznanje. Tako ćemo sačuvati od zaborava imena i likove onih koji su u našoj zajedničkoj borbi dali najviše što se moglo dati. I to je bila naša obaveza i prema njima i prema njihovim porodicama.

Bilo bi više nego poželjno, ako bi izdavanje ove monografije podstaklo dalji rad na sjećanjima pripadnika brigade u kojima bi ona bila upotpunjena prije svega likovima njenih boraca i starješina, primjerima pojedinačnih podviga, sadržajima svakodnevnog života i odnosa, rada organizacije KPJ i SKOJ-a itd. Sigurno je da ova knjiga takav rad i inspiriše i bitno olakšava.

MIRKO TOMIĆ

UVOD

Za godinu i po dana oslobodilačke borbe, koju su narodi Jugoslavije pod vodstvom KPJ otpočeli 1941. izvojevane su krupne vojne i političke pobjede. Jugoslavija je u porobljenoj Evropi postala ratište u pravom smislu te riječi.

Nacistička Njemačka i fašistička Italija su bile prisiljene da u borbi protiv jugoslovenskih naroda i NOVJ od samog početka angažuju značajne vojne efektivne, koji su im bili i te kako potrebni na ostalim ratištima. Međutim, opštenarodni oslobodilački rat nije se mogao zaustaviti, on se sve više rasplamsavao.

Krajem 1942. i početkom 1943. nastupio je strateški obrt u II svetskom ratu. Posle teških poraza fašističkih armija na istočnom frontu, glavnom ratištu II svetskog rata, i u Africi, inicijativa prelazi u ruke anti-hitlerovske koalicije. Drugog februara 1943. posle ogorčenih tromesečnih borbi kod Staljingrada je uništena 6. njemačka armija. Oktobra 1942. godine 8. britanska armija kod El Alamejina naterala je njemačke trupe na povlačenje, a u novembru na tlo Maroka i Alžira iskrcale su se američke, francuske i britanske trupe. Osovinske trupe u Africi su tim bile dovedene u težak položaj, tako da se uskoro moglo očekivati njihovo uništenje. Poslije toga bi saveznici mogli ugroziti Apeninsko i Balkansko poluostrvo.

Zbog mogućnosti iskrcavanja na Balkan ovo poluostrvo dobija još veći strateški značaj u ratnim koncepcijama obe ratujuće strane. Po proceni njemačke vrhovne komande, odbrana Balkana je mogla biti efikasna jedino u uslovima da se pre toga razbiju »ustaničke snage«. Zbog toga se njemačka vrhovna komanda odlučuje za ofanzivu protiv »-Titove države«, nazvanu Vajs I i Vajs II, s ciljem radikalnog uništenja glavnih snaga NOVJ.

Neprijateljska ofanziva Vajs I provedena je januara i februara 1943. na teritoriji Hrvatske i Bosanske krajine. Na teritoriji Bosanske krajine borbe su vodile jedinice 1. bosanskog korpusa (IV i V krajiška divizija) i jedinice 7. banijske divizije.

Po završetku ofanzive Vajs I početkom marta 1943. jedinice 1. bosanskog korpusa su ponovo raspoređene na teritoriji Bosanske krajine i to sa glavnim snagama na Podgrmeču, 5. kozaračkom brigadom na području Kozare i 1. krajiškom brigadom na području srednje Bosne.

Naređenjem Štaba korpusa aprila i maja 1943. njegove glavne snage su upućene u srednju Bosnu (1, 2, 4, 5, 9. i 12. brigada).

Iza 1, 2, 5. i 12. krajiške brigade oko 120 ranjenih i bolesnih boraca od tifusa ostalo je na području Kozare radi liječenja i oporavka. Oni su kasnije po naređenju štaba korpusa ušli u sastav novoformiranog Kozarskog NOP odreda, od koga će kasnije biti formirana 11. kozaračka brigada.